

УДК 338.431:330

DOI: 10.35432/tisb292023289765

УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Тодорова Дар'я Михайлівна

здобувач

Інститут публічної служби та управління

Національний університет «Одеська політехніка»

<https://orcid.org/0009-0009-1017-127X>

Широкомасштабна війна, яка почалася 24 лютого, суттєво вплинула на економіку нашої країни. Війна стала складним випробуванням для аграріїв. «За даними Мінагрополітики, через війну площа земель під посівну 2022 року зменшилася на 3,5 млн га в зоні активних бойових дій. Проте зупинити роботу агробізнесу в Україні агресору не вдалося й не вдасться. І це не просто слова, адже для стійкості агробізнесу в умовах воєнного часу вже зроблено чимало» [1].

Основні проблеми з яким зіткнулись українські аграрії на початку повномасштабного вторгнення:

1) Логістичні процеси, які вже були налагоджені роками зазнали руйнування.

2) Значна кількість посівної території – заміновано, окуповано родючі землі, або землі знаходяться в зоні бойових дій.

3) Руйнування критичної інфраструктури, яка необхідна для функціонування сільськогосподарської сфери.

4) Людські ресурси. З початком війни в ЗСУ та тероборону пішло багато працездатного населення переважно чоловіки, багато внутрішньо переміщених осіб, як наслідок цього рівень безробіття значно збільшився.

На початку війни відвантаження пшениці морським шляхом практично зупинилось. Динаміку виробництва та експорту пшениці за останні роки можна побачити на рис. 1 [4].

Але не дивлячись ні на що аграрії мусять працювати, для того, щоб підтримувати економіку нашої країни, уникнути продовольчої кризи в імпортозалежних країнах. У зв'язку з цим керівництво держави прийняло заходи, які забезпечують функціонування аграрного сектору, а саме:

1) Заборона експорту деяких видів сільськогосподарської продукції таких видів як, вівса, просо, гречка, цукор, сіль. З метою забезпечення продовольства населення.

2) На початку березня Кабміном була встановлена нульова квота. Вона передбачала повну заборону на вивезення калійних, азотних, фосфатних мінеральних та хімічних добрив.

3) Важливою складовою посівної компанії є забезпечення транспортних потреб, в першу чергу паливним. Оскільки в перші місяці війни від ракетних обстрілів найбільше постраждала нафтопереробна сфера. Був прийнятий закон, що передбачає нульову ставку ПДВ до 7 % на пальне. Сільське господарство найбільший споживач пального, ця галузь використовує 30% пального від загального обсягу.

4) Запровадження держпрограми «Доступні кредити 5-7-9 %» у період дії воєнного стану, завдяки якій сільськогосподарські виробники можуть отримати кредит під 0% річних у розмірі до 60 млн грн.

5) Спрощена процедура реєстрації сільськогосподарської техніки.

6) Міжнародна донорська допомога.

7) Звільнення від оподаткування ввізним митом товарів, що використовуються для

забезпечення зберігання зернових та/або олійних культур.

Такі заходи дозволили Україні в перші місяці мінімізувати наслідки війни для аграрного сектору та гарантувати стабільний запас продовольства українцям.

За даними Мінагрополітики 90 % експорту сільськогосподарської продукції здійснюється морським шляхом. Блокування морських портів призвело до скорочення експорту зерна, падіння цін на реалізацію аграрної продукції.

«Як повідомляв УНІАН, за даними заступника міністра агрополітики Тараса Висоцького, Україна втратила близько 10 млрд доларів через удари окупантів по портах та інших об'єктах. Зокрема, від нереалізованого експорту з портів Україна недоотримала близько 1,5 млрд доларів, а в результаті втрати посівів, техніки та аграрної продукції в елеваторах - 8,5 млрд доларів» [2].

Для розв'язання цього питання була зроблена серйозна та важка дипломатична робота. Завдяки якій 22 липня 2022 року почала діяти зернова угода. «Згідно з умовами угоди, підписаної між Україною, ООН, Туреччиною та Росією у липні 2022 року, експорт зерна здійснюється з трьох українських портів у супроводі конвоїв, а турецький флот інспектує порожні судна, що прибувають в українські порти» [2]. Експорт сільськогосподарської продукції дозволила Україні знову вийти на міжнародний ринок.

Динаміка виробництва та експорту української пшениці, млн тонн

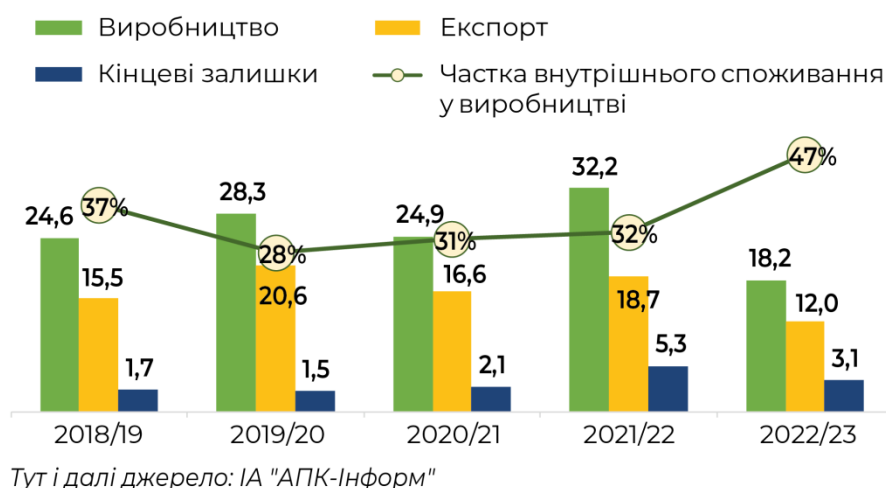

Рис. 1. Динаміка виробництва та експорту пшениці.

В умовах воєнного стану сільськогосподарські підприємства мають працювати в нових реаліях, такі як комендантська година, заміновані землі або землі які знаходяться в зоні бойових дій. Ці фактори впливають на прибуток підприємства, ефективність роботи працівників, плинність кадрів. Варто помітити, що за час війни дуже багато великих сільськогосподарських підприємств збанкрутіли або закрилися, у той час як малі фермерські підприємства показали свою стійкість.

За кордон виїхало багато працездатного населення та висококваліфіковані спеціалісти. В таких умовах нині ведуть підприємницьку діяльність власники сільськогосподарських підприємств. Але українські фермери шукають вихід зі складних ситуацій, наприклад:

1) Багато підприємств замість пшениці, ячменю, кукурудзи починають вирощувати інші культури, такі як гречка, горох, льон, тому що ці культури є високомаржинальними та транспортування яких є більш варіативним.

2) Створення нових логістичних ланцюгів. В перші місяці війни, експортування зерна відбувалося через залізничні шляхи або річковим шляхом через Дунай. «Наразі, для

вивезення зерна з заблокованого Одеського порту обрана найбільш ефективна логістична схема (рис. 2) експорту українського зерна через порт Констанца в Румунії. На баржах через дельту Дунаю залізницею та вантажівками до Констанци вже надійшло 240 тисяч тонн українського зерна (на це знадобилися 49 барж і потягів). Ще одним виходом із ситуації може бути спрямування вантажів через Польщу до порту Гданськ у Балтійському морі» [3].

3) Використання бартерних схем. На фоні зростання курсу долара утворилось сприятливе середовище для бартерних схем взаємозаліків (працівник може отримувати частину заробітної плати грошовими одиницями, а іншу частину товарною продукцією).

4) Збільшення кількості присадибних господарств для задоволення особистих потреб.

5) Агропереробка. У зв'язку з логістичними проблемами зменшився експорт сільськогосподарської продукції, в наслідок цього виникло питання розширення можливостей агропідприємств. Тому сировину яку не експортували стали переробляти. Наприклад, соняшник, його стали переробляти всередині країни та експортували все у вигляді олії. «Картопляний крохмаль, сухе картопляне пюре, картопля фрі, чипси, пакування картоплі, яка пройшла суху чистку - ці продукти картопляної переробки легко транспортуються, зберігаються та мають великий світовий попит. Приклад мінімальної переробки, без залучення високих технологій - миття картоплі. Україна вже переходить до стандартів продажу митої картоплі в супермаркетах, витісняючи немиту картоплю «з ґрунтом»»[3].

6) Через постійні ракетні обстріли енергоструктури України, з'явилась необхідність впровадження альтернативних джерел енергії (сонячні батареї, вітряки).

Для ефективного функціонування сільськогосподарської сфери необхідна злагоджена робота на всіх стадіях створення та реалізації продукції, в період воєнного стану данні процеси значно ускладнюються, до того ж варто пам'ятати про обставини непереборної сили та виробничі ризики з якими стикають аграрії.

Український аграрний бізнес за рік широкомасштабного вторгнення показав вміння швидко адаптуватися від викликів які ставить війна, оперативно ухвалювати рішення. Кожен фермер бореться на своєму аграрному фронті, та допомагає країні. Ті тренди які зараз формуються в сільському господарстві в перспективі будуть сприяти розвитку сільського господарства в Україні, та виводити українські підприємства на міжнародний ринок. Однак сільськогосподарська сфера потребує подальших реформ у сфері оподаткування, судовій системі, створення якісної законодавчої бази.

Нині сільськогосподарська галузь опинилося опинилася в ситуації, коли не дивлячись на економічні проблеми, природні та виробничі ризики та найголовніше військову агресію потрібно приймати нові рішення та розробляти нові стратегії розвитку.

Список літератури

1. Аграрний бізнес під час війни: труднощі та перспективи. URL:<https://zn.ua/ukr/ariculture/jak-pratsjuje-aharnij-biznes-v-umovakh-vijni.html>.
2. Блокування морських портів України. URL:<https://www.unian.ua/economics/agro/stalo-vidomo-chim-zagrozhuje-dlya-ukrajinskih-agrarijiv-blokuvannya-rosiyeyu-portiv-novini-11766811.html> . — Назва з екрана.
3. Підтримка аграрного сектору в умовах воєнного стану: що варто знати. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/213396_pdtrimka-agrarnogo-sektoru-v-umovakh-vonnogo-stanu-shcho-var-to-znati.
4. Ранні зернові: результати сезону-2021/22 та старт 2022/23 МР в умовах війни. URL:<https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/topic/1528022>.
5. Проблеми аграрного бізнесу під час воєнного стану. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/66_2022/18.pdf.7 Шевченко, І.В. Кібербезпека в ОМС: виклики та перспективи. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юридичні науки. 2018. Вип. 28. С. 16-20.